

УДК 347.19

DOI 10.37749/2308-9636-2020-7(211)-4

В. А. Васильєва,доктор юридичних наук,
професор, заслужений юрист України
ORCID 0000-0002-9385-6275**А. В. Зеліско,**доктор юридичних наук, доцент
ORCID 0000-0002-1899-407X

КОРПОРАЦІЇ В ПРАВІ УКРАЇНИ

Дана стаття має справу з особливостями розвитку інституту корпоративного права в українській правовій системі. Чинне законодавство не містить поняття корпорації. Як наслідок, зміст поняття корпорації є центром наукових дискусій. Різні концепції поняття корпорації формує також практика.

У той же час, поняття корпорації є ключовим елементом розвитку корпоративного права у майбутньому.

Правове визначення корпоративних відносин формує лише одну їх основну ознаку — об'єктом цих відносин є корпоративні права. Загальновідомо, що зміст корпоративних прав визначається формою юридичної особи. Таким чином, перелік суб'єктів є критерієм корпоративної природи відносин.

Зміст поняття корпорації є різним у різних правових системах. Таким чином, імплементація поняття корпорація у вітчизняну правову систему є складним процесом. Будучи в минулому постсоціалістичною державою, Україна не мала корпоративного права. Сучасне українське законодавство має високий рівень динаміки. Воно пристосовується до потреб сучасного суспільства.

Вищезазначене вимагає комплексу особливих критеріїв, які стануть змістом поняття корпорації. Ці критерії є найбільш складною проблемою. Причинами цього є два кодифіковані акти — Цивільний та Господарський кодекси, велика кількість спеціальних нормативних актів. Як наслідок, існує кілька протилежних підходів до поняття корпорації: це всі юридичні особи або лише кілька форм господарських товариств.

Ключовим для корпоративних відносин є особливий правовий зв'язок між юридичною особою та її учасником. Такий зв'язок — це природа корпорації. Учені сформували велику кількість ознак природи корпорації. Наприклад, спільна соціальна мета, об'єднання капіталів та осіб, існування майнових і немайнових корпоративних прав учасників.

Більшість цих ознак характерна для будь-якої юридичної особи. У той же час, вищезазначений перелік включає одну специфічну ознаку. Ця ознака характерна не для всіх юридичних осіб — це існування в учасника не лише немайнових, але і майнових корпоративних прав. Учасники непідприємницьких юридичних осіб майнових корпоративних прав не мають. Не існує майнового зв'язку між непідприємницькою юридичною особою та її учасником.

Яка природа підприємницької юридичної особи? Ознака мети отримання прибутку не є достатнім критерієм таких юридичних осіб. Відповідно до положень ЦК України непідприємницькі юридичні особи також можуть здійснювати підприємницьку діяльність. У сучасних умовах ринкової економіки будь-яка юридична особа може отримувати певний дохід від своєї діяльності. Природа підприємницької юридичної особи — це розподіл прибутку між учасниками юридичної особи. Як наслідок, учасники таких юридичних осіб мають повний комплекс корпоративних прав — майнові і немайнові.

Таким чином, корпоративна природа є властивою для підприємницьких юридичних осіб.
Ключові слова: корпорація, юридична особа, прибуток, корпоративні права, підприємницька юридична особа.

Сьогодні ми можемо впевнено констатувати первинне становлення інституту корпоративного права у вітчизняній правовій системі. Однак вказаний факт не нівелює того, що одним із пріоритетних напрямів подальшого розвитку приватного права України є подальше вдосконалення значного сегменту суспільних відносин, які становлять предмет корпоративного права як цивільно-правового інституту. Зокрема, доктринальне осмислення категорій корпоративного права продовжує посідати чи не центральне місце серед наукових дискусій та бажань учасників долучитися до законотворення у цій сфері. При цьому рушійною силою для визначення наукових концепцій є практика.

На дослідженні корпоративних юридичних осіб (корпорацій) зосереджені наукові пошуки таких провідних сучасних учених як: В. І. Борисова, І. В. Венедиктова, О. М. Вінник, М. К. Галянтюк, Н. С. Глузь, І. П. Грешніков, О. В. Дзера, А. С. Довгерт, І. В. Жилінкова, Ю. М. Жорнокуй, Д. В. Задахайло, О. І. Зозуляк, І. С. Канзафарова, О. Р. Кібенко, Н. В. Козлова, В. М. Коссак, А. В. Коструба, О. В. Кохановська, В. В. Кочин, В. М. Кравчук, О. Д. Крупчан, Н. С. Кузнецова, І. М. Кучеренко, В. В. Лаптев, І. В. Лукач, В. В. Луць, Р. А. Майданик, В. М. Махінчук, Л. С. Нецька, В. Д. Примак, І. Б. Саракун, В. М. Селіванов, І. А. Селіванова, В. І. Семчик, І. В. Спасибо-Фатєєва, Р. О. Стефанчук, Н. І. Титова, Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Я. М. Шевченко, Ю. С. Шемшученко, Г. Ф. Шершеневич, С. І. Шимон, Р. Б. Шишка, В. С. Щербина, О. В. Щербина, В. З. Янчук, В. Л. Яроцький та ін. Водночас, актуальність дослідження вказаних понять та їх правової природи не зменшується в силу опосередкованості вживання у чинному законодавстві України поняття «корпоративна юридична особа», а також різного тлумачення цього поняття у доктрині.

Викладені аргументи визначають мету цієї статті — дослідження поняття «корпорація» крізь призму особливостей становлення та подальшого розвитку корпоративного права України та з урахуванням існуючих у сучасному суспільстві соціально-економічних умов, вимог практики застосування норм чинного законодавства.

Звернення до ст. 167 Господарського кодексу України з приводу визначення корпоративних відносин засвідчує, що за законом будь-які суспільні відносини, об'єктом яких є корпоративні права, є корпоративними. Жодних інших ознак корпоративних відносин чинне законодавство не містить. Наукові ж напрацювання сучасних учених відзначаються відсутністю кваліфікуючих ознак для окреслення групи корпоративних відносин. Видавалося б, на перший погляд, що для цього достатньо й одного такого критерію, проте поняття корпоративних прав є складним та різнопорядковим за своєю природою, зміст якого визначається організаційно-правовою формою юридичної особи та її установчими документами [1, с. 56]. В силу вказаного аргументу, наукові пошуки дослідників традиційно звертаються до аналізу суб'єктного складу корпоративних відносин, в основі якого знаходиться поняття «корпорація».

Застосування у доктрині та практиці іноземних держав терміна «корпорація», залежно від правової системи, досить неоднозначне. В окремих державах таке поняття суто наукове і трактується як наближене до поняття «юридична особа». В інших — використовується в легальних класифікаціях юридичних осіб, до того ж, відокремлюється від поняття «товариство» [2, с. 100].

Неоднозначність розкритого питання знайшла своє відображення у правовій системі нашої держави. Наявність різних концепцій розуміння цього поняття у вітчизняній науці, поєднане із фрагментарним використанням його у чинно-

му законодавстві, здійсненим на час прийняття законодавчих актів без належних теоретичних розробок, призводить до наявності різного трактування досліджуваного терміна і в сучасний період.

Проблема процесів імплементації поняття «корпорація» у вітчизняну правову систему відзначається тим, що нині склалася хибна практика, за якої правові поняття, які використовуються в англосаксонському праві, переносять в українську правову систему без належної адаптації. Це стосується і бажання деяких дослідників за будь-якої «ціни» імплементувати категорію «корпорації» в канву різновиду організаційно-правової форми вітчизняних юридичних осіб [3, с. 92—93]. Однозначно, що термін «корпорація», який є в своїй основі теоретичною конструкцією, доречно застосовувати у вітчизняній правовій системі винятково з урахуванням особливостей її формування та за умов розробки правових критеріїв, які наповнюватимуть зміст цього терміна.

Для окреслення юридичних осіб корпоративного типу слід проаналізувати вітчизняне законодавство з його різноманітністю організаційно-правових форм юридичних осіб. Проблема окреслення юридичних осіб корпоративного типу лежить у площині кваліфікаційних критеріїв. Окрім того, класифікація ускладнена існуванням двох однопорядкових кодифікованих актів, які ще більше заплутали і без цього складну систематизаційну ситуацію. Проте визначення юридичних осіб корпоративного типу дасть можливість кваліфікувати правовідносини як такі, що є корпоративними, та окреслити предмет регулювання корпоративного права, не вдаючись при цьому в крайнощі: підмінити корпоративним правом право юридичних осіб або ж зводити його тільки до двох-трьох видів господарських товариств.

По-перше, учасником корпоративних відносин виступають юридичні особи та засновники (учасники) господарських організацій, якими є як фізичні, так і юридичні особи. По-друге, учасником корпоративних відносин є не будь-які

організації, а лише ті, які утворюються у договірному порядку шляхом реалізації суб'єктами цивільного права своїх засновницьких прав. Наслідком створення такої організації є виникнення у засновників корпоративних прав. Відповідно, ключовим для корпоративних відносин є правовий зв'язок, який виникає між засновниками (учасниками) юридичної особи та створеною юридичною особою як похідним суб'єктом [4, с. 10]. Наявність особливого правового зв'язку між юридичною особою і її засновником (учасником) знаходить своє відображення у праві участі в юридичній особі. Наведена ознака, пов'язана з корпоративністю устрою, на думку Н. С. Кузнецової, розглядається в якості однієї з кваліфікуючих ознак товариств [5, с. 10]. Таким чином, для окреслення кола корпоративних відносин слід детальніше проаналізувати юридичну особу, щодо якої в учасника виникають корпоративні права. Така юридична особа і є за своєю суттю корпорацією.

Для класифікації корпорацій можуть бути використані різні критерії, що відображають їхнє правове становище. Насамперед, для окреслення юридичних осіб корпоративного типу важливо класифікувати їх за характером прав учасників на майно організації. Слід розмежовувати: організації, щодо майна яких засновники володіють речовим правом; організації, щодо яких засновники володіють зобов'язальними правами (корпоративними); організації, щодо яких засновники не мають майнових прав, а набувають статусу члена організації [6, с. 137].

Існування такої групи юридичних осіб — не власників, на майно яких засновники зберігають право власності або інше речове право (унітарні, казенні, державні, комунальні, дочірні підприємства) — пов'язане з наявністю перехідного етапу розвитку економіки.

Серед ознак корпорацій, які виділяє переважна більшість сучасних учених, можна виокремити ті, які відображають корпоративність устрою цих юридичних осіб: наявність спільної соціально-корис-

ної мети; об'єднаність осіб та капіталів; створення майна корпорації за рахунок внесків учасників (засновників); виникнення в учасників (засновників) корпорації майнових та немайнових прав, що іменуються корпоративними; належність корпорацій до комерційних юридичних осіб. Викладені ознаки потребують ґрунтовного та глибинного аналізу з метою виявлення тих із них, які можна ідентифікувати як конститутивні, які найбільш яскраво відображають специфіку корпоративних юридичних осіб.

Отже, щодо наявності спільної соціально-корисної мети в корпоративних юридичних особах. У сучасній доктрині вважається, що власне елемент спільної мети та спрямоване на його досягнення зобов'язання сторін (учасників) становлять основну специфіку відносин товариства [7, с. 189]. Вказане черговий раз підтверджує спорідненість понять корпоративної юридичної особи і товариств. Однак у науковій літературі вказується на притаманність такого роду ознаки не лише товариствам. Зокрема, В. М. Кравчук обґрунтовує те, що спільність і соціальна значущість мети характерна для будь-якого утворення із статусом юридичної особи [8, с. 51].

О. І. Зозуляк, досліджуючи ознаку основної мети діяльності непідприємницьких юридичних осіб, ставить під сумнів її роль у формуванні цивільно-правового становища юридичної особи. На рівні ЦК України, зазначає учена, ця ознака майже не впливає на кристалізацію цивільно-правового статусу юридичної особи [9, с. 81].

Викладене дозволяє нам стверджувати, що вказана ознака спільності мети притаманна для будь-якої юридичної особи, створеної у встановленому законом порядку. Відповідно, вона не може бути основою для визначення специфіки корпоративних юридичних осіб із позиції цивільно-правової їх сутності [10, с. 31]. В розрізі діяльності корпорацій така ознака набуває особливого забарвлення, так як наповнена інтересом щодо отримання прибутку та розподілу його між учасниками корпорації.

Однією з ознак, що сформовані в сучасній літературі в якості таких, які відображають корпоративність устрою, визначають об'єднання осіб. Враховуючи існуючу в ЄС конструкцію товариства однієї особи, яка була імплементована в чинне законодавство України, варто відзначити умовність окресленої ознаки. Ю. Ю. Акіменко наголошує, що господарські товариства однієї особи з'являються внаслідок відсутності відповідних правових форм, що дозволяють фізичній особі стати учасником правовідносин з обмеженням власної відповідальності [11, с. 7]. Згідно з ч. 2 ст. 83 ЦК України товариство може бути створено однією особою, якщо інше не передбачено законом. О. М. Вінник підкреслює, що подібні товариства можуть належати лише до об'єднань капіталів. У цих видах товариств забезпечується обмеженість ризику, а в певних випадках — відповідальності учасників за результати діяльності товариства [12, с. 54].

Ідентифікують корпоративні юридичні особи також за ознакою об'єднаності капіталів. Подібного роду позицію займає Ю. М. Жорнокуй, який визначає, що корпорація є результатом, у першу чергу, об'єднання капіталів [13, с. 14]. Ознака об'єднаності капіталів (або так звана ознака складеності капіталу), подібно до ознаки об'єднаності осіб, набуває в сучасних соціально-економічних умовах умовного характеру. Адже згадана вище конструкція товариства однієї особи призводить до умовного (номінального) розподілу статутного капіталу на частки, які усі належать єдиному учаснику (засновнику) [14, с. 16].

Визначена в доктрині ознака складеності капіталу проявляється у створенні майна корпоративної юридичної особи за рахунок внесків учасників (засновників), які, переходячи у власність юридичної особи, породжують комплекс майнових і немайнових прав. Найбільш рельєфно природа такого трансформаційного процесу розкривається при дослідженні корпоративної власності. Зокрема, правовідношення корпоративної власності з множинністю суб'єктів можуть модифікува-

тися залежно від організаційно-правової форми юридичної особи і домовленості учасників та створювати різні ступені володіння, користування та розпорядження майном. Взявши майнову участь у створенні статутного капіталу, учасник істотним чином змінює свій статус, перетворюючи абсолютне правовідношення на квазізобов'язальне або гібридне правовідношення власності, до змісту якого будуть входити трансформовані речові права учасників» [15, с. 38]. Саме з огляду на такий прояв складеності капіталу слід розглядати цю ознаку в якості кваліфікаційної для корпоративних юридичних осіб.

Корпорація є узагальнюючою організаційно-правовою формою корпоративних відносин у межах однієї організації. Тому не слід її ототожнювати тільки з наявністю статутного капіталу та сукупності учасників. З позиції майнового обороту корпорація має за мету задоволення суспільних інтересів в особі конкретних індивідів (учасників) у централізації капіталу та об'єднання зусиль [6, с. 138].

Згідно з ч. 1 ст. 83 Цивільного кодексу України юридичні особи можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах, установлених законом. У свою чергу, товариства поділяються на підприємницькі та непідприємницькі (ч. 2 ст. 83 Цивільного кодексу). Проте така класифікація стосується лише товариств, а не установ чи інших різновидів юридичних осіб. На думку певних учених, установи не можуть бути диференційовані на підприємницькі та непідприємницькі, тому що діють винятково без мети отримання прибутку. Поруч із цим відсутня імперативна заборона на отримання прибутку установою і це підштовхує до думки про прийняття прибуткової діяльності установи. Д. Лещенко, досліджуючи організаційно-правову форму установи як учасника цивільних правовідносин, окреслює такі ознаки цього виду юридичних осіб. Зокрема, спеціальними ознаками установи є те, що вона створюється без підприємницької мети, а певна прибуткова діяльність можлива лише як допоміжна; засновники устано-

ви не мають права участі в управлінні нею, а також не можуть отримувати прибуток від її діяльності; установи задовольняють суспільні чи приватні інтереси та потреби фізичних осіб, що не є їх членами (так званих дестинаторів), не перебувають не тільки з установою, а й між собою у будь-яких відносинах. Установа може створюватися на підставі складеного засновниками (засновником) індивідуального або спільного установчого акта — статуту або положення, розробленого та затвердженого засновником (засновниками). Установи можуть утворюватися як за ініціативою органів держави, так і мати приватний характер [16, с. 177].

Корпорації ж діють в інтересах своїх членів, установи — в інтересах користувачів (визначеність складу корпорації і невизначеність користувачів установи). Мета та зміст діяльності корпорації визначаються спільною волею засновників, а мета діяльності установи привнесена ззовні і визначається адміністрацією.

Окрім поділу юридичних осіб на товариства та установи важливим видається їх поділ залежно від мети створення. Зокрема, поділ юридичних осіб на підприємницькі і непідприємницькі.

Враховуючи положення ЦК України про те, що непідприємницькі товариства можуть займатися підприємницькою діяльністю (а це є даниною вимогам сучасності), очевидно, що ознака наявності мети отримання прибутку уже не в змозі бути ефективною основою для виокремлення різних видів юридичних осіб, оскільки є достатньо умовною.

У сучасних умовах ринкової економіки будь-яка юридична особа може отримувати певний дохід від своєї діяльності. Імперативне позбавлення непідприємницьких юридичних осіб отримувати будь-який дохід може спричинити неможливість забезпечення ними своєї власної діяльності. Однозначно, що поділ юридичних осіб на підприємницькі та непідприємницькі відзначається певним рівнем умовності, який традиційно визнається у доктрині.

Під час кваліфікації особливостей підприємницьких юридичних осіб приватного права доцільно виходити з того, що в основі цього поняття знаходиться право на розподіл прибутку між учасниками (без обмежень, визначених соціальною природою мети юридичної особи) [2, с. 43].

У зв'язку з наведеними аргументами у доктрині за основу розподілу таких юридичних осіб береться критерій не мети отримання прибутку, а права на розподіл його між учасниками. В. В. Кочин, розглядаючи належність чи неналежність мети отримання прибутку в якості критерію розмежування підприємницьких та непідприємницьких юридичних осіб, зазначає, що «такий поділ не створює категоричного імперативного наслідку — безпосередньої можливості здійснення підприємницької чи непідприємницької діяльності, зважаючи на норми ст. 86 ЦК України. Тому доречно вести мову не про здійснення окремої діяльності, а про можливість розподілу прибутку між учасниками (засновниками) такої юридичної особи» [17, с. 44]. На думку О. І. Зозуляк, в умовах сучасного цивільного обороту поділ юридичних осіб на підприємницькі та непідприємницькі повинен здійснюватися за підставою розподілу/нерозподілу прибутку [9, с. 82, 86].

Таким чином, сучасна доктрина виходить із пріоритетності застосування в якості критерію розмежування підприємницьких і непідприємницьких юридичних осіб права на розподіл прибутку між учасниками. Вказане віднаходить своє відображення і в законодавчій практиці. Згідно із ст. 133.4.2. ПК України доходи (прибутки) неприбуткової організації використовуються виключно для фінансування витрат на утримання такої неприбуткової організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами [18].

При цьому право учасника або члена на отримання частини прибутку від діяльності юридичної особи включає не лише частину прибутку, яка може вип-

лачуватися на підставі рішення загальних зборів або учасників юридичної особи, а й право на ліквідаційну квоту в разі ліквідації юридичної особи. Відповідно, підприємницькою є юридична особа, учасник або член якої отримують у результаті участі або ж членства у ній більше, аніж сплатили під час її створення чи то вступу до юридичної особи. Вказане відображає зміст майнового компонента корпоративних прав, які, за позитивістським підходом, є легально існуючим критерієм ідентифікації відносин як корпоративних.

Корпоративне право, будучи складним сукупним об'єктом цивільних прав, складається з низки самостійних суб'єктивних прав. І саме наявність майнових прав дозволяє ввести корпоративне право в цивільний оборот як самостійний об'єкт. Майновий компонент робить корпоративне право вартісним, що привертає увагу учасників ринку [6, с. 139]. Саме збереження правового майнового зв'язку між юридичною особою та інвесторами дозволяє їм не лише отримувати частину прибутку від діяльності юридичної особи, пропорційно обсягу належних їм корпоративних прав, а й впливати на формування цього прибутку і його спрямування шляхом участі в органах управління, здійснення права на отримання інформації про діяльність юридичної особи тощо.

І. С. Спасибо-Фатєєва, розглядаючи механізми правового регулювання корпоративних правовідносин, також наголошує на пріоритетності майнових прав в єдиному комплексі корпоративних прав [19, с. 193]. Таким чином, майнова складова корпоративних прав виводиться на пріоритетне місце при окресленні кола корпорацій.

З викладеного вище випливає, що до юридичних осіб корпоративного типу (корпорацій) належать усі організаційно-правові види юридичних осіб, які створені з метою отримання прибутку (підприємницькі) та подальшого його розподілу між учасниками, і в результаті створення яких у засновників (учасників) щодо юридичної особи виникає особ-

ливий вид майнових прав зобов'язального характеру, який прийнято називати корпоративним правом.

Вказаний підхід щодо трактування поняття корпорації в якості юридичної особи, учасники якої володіють корпоративними правами з майновим компонен-

том, відповідає особливостям подальшого розвитку сучасного корпоративного права в Україні і є проекцією існуючих у сучасному суспільстві тенденцій щодо використання корпоративної форми діяльності, а також напрацювань законодавчої та судової практики.

Список використаної літератури

1. Васильєва В. А. Корпорації як суб'єкти корпоративних відносин. Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин в сучасних умовах: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (25—26 вересня 2009 р.). Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2010. С. 56—62.
2. Зеліско А. В. Підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єкти цивільних правовідносин: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2017. 445 с.
3. Васильєва В. А. Корпорації як суб'єкти корпоративних відносин. Корпоративне право України: підручник / В. В. Луць, В. А. Васильєва, О. Р. Кібенко [та ін.]; за заг. ред. В. В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2010. С. 88—97.
4. Васильєва В. А. Щодо питання про поняття корпоративного права. Правове регулювання корпоративних відносин в Україні: матеріали науково-практичного семінару (Львів, 28 лютого 2003 р.). Львів, 2003. С. 8—10.
5. Кузнецова Н. С. О корпоративном праве и корпоративном законодательстве Украины: проблемные вопросы. Гражданское право. 2013. № 4. С. 9—13.
6. Васильєва В. А. Проблеми розвитку корпоративного права. Приватне право. 2013. № 1. С. 135—145.
7. Васильєва В. А. Основні поняття. Ч. 2: Корпоративне право України. Корпоративне право Польщі та України: монографія / Васильєва В. А., Гербет Анджей, Ковалишин О. Р. та ін.; за ред. проф. В. А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2016. С. 187—191.
8. Кравчук В. М. Корпоративне право: науково-практичний коментар законодавства та судової практики. Київ: Істина, 2005. 720 с.
9. Зозуляк О. І. Проблеми вдосконалення правового регулювання здійснення підприємницької діяльності непадприємницькими організаціями зі статусом юридичної особи. Право і суспільство: міжнародний журнал. Вип. 1. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. С. 76—90.
10. Зеліско А. В. Корпоративна юридична особа: теоретико-правовий аналіз. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 1. С. 30—33. URL: http://lsej.org.ua/1_2017/8.pdf (дата звернення: 10.01.2017).
11. Акіменко Ю. Ю. Особливості цивільно-правового статусу господарського товариства однієї особи (на прикладі законодавства України та ФРН): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса: Нац. ун-т «Одеська юридична академія», 2011. 19 с.
12. Вінник О. М. Господарське товариство однієї особи. Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2002. № 2. С. 53—56.
13. Жорнокуй Ю. М. Цивилистическая основа реализации субъективного корпоративного права: монографія. Харків: Золота миля, 2012. 186 с.
14. Зеліско А. В. Підприємницькі юридичні особи приватного права як корпоративні утворення. Юридична Україна. 2017. № 1. С. 13—21.
15. Васильєва В. А. Корпоративна власність: теоретичний аспект. Актуальні проблеми приватного права: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 94-й річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (м. Харків, 19 лют. 2016 р.). Харків: Право, 2016. С. 35—39.
16. Лещенко Д. С. Правовий статус установ: визначення та складові компоненти. Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ: зб. наук. пр. 2005. № 2. С. 174—180.
17. Кочин В. В. Правова сутність юридичної особи. Юридична Україна. 2013. № 5. С. 43—48.
18. Податковий кодекс України: Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13—14, № 15—16, № 17. Ст. 112. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 02.03.2015).
19. Корпоративне управління: монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, О. Р. Кібенко, В. І. Борисова; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Право, 2007. 500 с.

References

1. Vasylieva V. A. Korporatsii yak subiekty korporatyvnykh vidnosyn. Vdoskonalennia pravovoho rehuliuвання korporatyvnykh vidnosyn v suchasnykh umovakh: materialy Vseukrainskoho nakovo-praktychoho seminaru (25—26 veresnia 2009 r.). Ivano-Frankivsk: Prykarpatskyi natsionalnyi universytet, 2010. S. 56—62.
2. Zelisko A. V. Pidpriemnytski yrydychni osoby pryvatnoho prava yak sbiekty tsyvilnykh pravovidnosyn: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: Prykarpatskyi natsionalnyi universytet im. Vasylia Stefanyka, 2017. 445 s.
3. Vasylieva V. A. Korporatsii yak subiekty korporatyvnykh vidnosyn. Korporatyvne pravo Ukrainy: pidruchnyk. Za zah. red. V. V. Lutsia. Kyiv: Yurinkom Inter, 2010. S. 88—97.
4. Vasylieva V. A. Shchodo pytannia pro poniattia korporatyvnoho prava. Pravove rehuliuвання korporatyvnykh vidnosyn v Ukraini: materialy Vseukrainskoho nakovopraktychoho seminaru (Lviv, 28 litoho 2003 r.). Lviv, 2003. S. 8—10.
5. Kuznietsova N. S. O krporativnom prave I korporativnim zakonodatelstvie Ukrainy: problemnye voprosy. Grazhdanskoie pravo. 2013. № 4. S. 9—13.
6. Vasylieva V. A. Problemy rozvytku korporatyvnoho prava. Pryvatne pravo. 2013. № 1. S. 135—145.
7. Vasylieva V. A. Osnovni poniattia. Ch. 2: Korporatyvne pravo Ukrainy. Korporatyvne pravo Polshchi ta Ukrainy: monohrafiia. Za red. Prof. Vasylievoi V. A. Ivano-Frankivsk, 2016. S. 187—191.
8. Kravchuk V. M. Korporatyvne pravo: naukovopraktychnyi komentar zakonodavstva ta sudovoi praktyky. Kyiv: Istyna, 2005. 720 s.
9. Zozuliak O. I. Problemy vdoskonalennia pravovoho rehuliuвання zdiisnennia pidpriemnytskoi diialnosti nepidpriemnytskymy orhanizatsiiamy zi statusom yurydychnoi osoby. Pravo i suspilstvo: mizhnarodnyi zhurnal. Vyp. 1. Ivano-Frankivsk: Foliand, 2015. S. 76—90.
10. Zelisko A. V. Korporatyvna yurydychna osoba: teoretyko-pravovyi analiz. Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal. 2017. № 1. S. 30—33. URL: http://lsej.org.ua/1_2017/8.pdf (data zvernenuya: zvernennia 10.01.2017).
11. Akimenko Y. Y. Osoblyvosti tsyvilno-pravovoho statusu hospodarskoho tovarystva odniiei osoby (na prykladi zakonodavstva Ukrainy ta FRN): avtoref. dys. kand. yuryd. nauk: 12.00.03. Odesa: Nats. un-t «Odeska yurydychna nauka», 2011. 19 s.
12. Vinnyk O. M. Hospodarske tovarystvo odniiei osoby. Visnyk Khmelnytskoho in-tu rehionalnoho pravlinnia ta prava. 2002. № 2. S. 53—56.
13. Zhornokui Y. M. Tsyvilisticheskaia osnova realizatsii sybiektivnoho korporativnoho prava: monohrafiia. Kh.: Zolota mylia, 2012. 186 s.
14. Zelisko A. V. Pidpriemnytski yrydychni osoby pryvatnoho prava yak korporatyvni utvorennia. Yurydychna Ukraina. 2017. № 1. S. 13—21.
15. Vasylieva V. A. Korporatyvna vlasnist: teoretychnyi aspekt. Aktualni problemy pryvatnoho prava: materialy nauk.-prakt. konf., prysviach. 94-I richnysti z dnia narodzhennia doktora yuryd. nauk, prof. P. Maslova (m. Kharkiv, 19 liut. 2016 r.). Kh.: Pravo, 2016. S. 35—39.
16. Leshchenko D. S. Pravovyi status ustanov: vyznachennia ta skladovi komponenty. Naukovyi visnyk Yurydychnoi akademii Ministerstva vnutrishnikh sprav: zb. nauk. pr. 2005. № 2. S. 174—180.
17. Kochyn V. V. Pravova sutnist yurydychnoi osoby. Yurydychna Ukraina. 2013. № 5. S. 43—48.
18. Podatkovi kodeks Ukrainy: Zakon vid 02.12.2010 № 2755-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2011. № 13—14, № 15—16, № 17. Ст. 112. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (data zvernennya: 02.03.2015).
19. Korporatyvne upravlinnia: monohrafiia. za red. prof. I.V. Spasibo-Fatieievoi. Kh.: Pravo, 2007. 500 s.

Васильева В. А., Зелиско А. В. Корпорации в праве Украины.

Данная статья имеет дело с особенностями развития института корпоративного права в украинской правовой системе. Действующее законодательство не содержит понятия корпорации. Как следствие, содержание понятия корпорации является центром научных дискуссий. Различные концепции понятия корпорации формирует также практика.

В то же время, понятие корпорации является ключевым элементом развития корпоративного права в будущем.

Правовое определение корпоративных отношений формирует только один их основной признак — объектом этих отношений являются корпоративные права. Общеизвестно, что содержание корпоративных прав определяется формой юридического лица. Таким образом, перечень субъектов является критерием корпоративной природы отношений. Содержание понятия корпорации различен в разных правовых системах. Таким образом, имплементация понятия корпорации в отечественную правовую систему является сложным процессом. Будучи в прошлом постсоциалистическим государством, Украина не имела корпоративного права. Современное украинское законодательство имеет высокий уровень динамики. Оно приспособляется к потребностям современного общества.

Вышеупомянутое требует комплекса особых критериев, которые станут содержанием понятия корпорации. Эти критерии являются наиболее сложной проблемой. Причиной этого являются два кодифицированные акты — Гражданский и Хозяйственный кодексы, большое количество специальных нормативных актов. Как следствие, существует несколько противоположных подходов к понятию корпорации: это все юридические лица или только несколько форм хозяйственных обществ.

Ключевой для корпоративных отношений является особая правовая связь между юридическим лицом и его участником. Такая связь — это природа корпорации. Ученые сформировали большое количество признаков природы корпорации. Например, общая социальная цель, объединение капиталов и лиц, существование имущественных и неимущественных корпоративных прав участников.

Большинство этих признаков характерна для любого юридического лица. В то же время, вышеупомянутый перечень включает один специфический признак. Этот признак характерен не для всех юридических лиц — это существование у участника не только неимущественных, но и имущественных корпоративных прав. Участники предпринимательских юридических лиц имущественных корпоративных прав не имеют. Не существует имущественной связи между непредпринимательским юридическим лицом и его участником.

Какова природа предпринимательского юридического лица? Признак цели получения прибыли не является достаточным критерием таких юридических лиц. В соответствии с положениями ГК Украины непредпринимательские юридические лица также могут осуществлять предпринимательскую деятельность. В современных условиях рыночной экономики любое юридическое лицо может получать определенный доход от своей деятельности. Природа предпринимательского юридического лица — это распределение прибыли между участниками юридического лица. Как следствие, участники таких юридических лиц имеют полный комплекс корпоративных прав — имущественные и неимущественные.

Таким образом, корпоративная природа присуща для предпринимательских юридических лиц.

Ключевые слова: корпорация, юридическое лицо, прибыль, корпоративные права, предпринимательское юридическое лицо.

Vasylieva V. A., Zelisko A. V. Corporations in Ukrainian Law.

This article deals with the special development of the company (or rather corporate) law in Ukrainian legal system. The current legislation does not set the concept of corporation. As a result, the concept «corporation» is the center of the scientific discussions. Judicial practice forms different conceptions of the concept «corporation» also.

At the same time, the concept «corporation» is the general element of the company law development in the future.

The legal concept of the corporate relationships forms one their general sign only. The object of these relationships is the corporate rights.

The form of the legal entity predetermines the maintenance of the corporate rights. Thus, the list of subjects is the criterion for the corporate nature of the relationships.

The maintenance of the concept «corporation» is different in the world legal systems. Thus, the implementation of this concept into our legal system is the difficult process. Being in past the post social state, Ukraine did not have the company (or corporate) law. The modern Ukrainian legislation has a high level of dynamics. It adapts to the necessities of modern society.

All mentioned above circumstances need special criteria. Such criteria should form the maintenance of the concept «corporation». They are the most difficult problem. The main reasons of this situation are: the existence of two codes — Civil Code and Commercial Code; the existence of a lot of special legal acts. As a result, there are a lot of ways for understanding of the concept «corporation» in Ukrainian science: from some forms of the companies to all legal entities.

The corporate relationships have got one general sign — the special legal connection between legal entity and it's membership. Such connection is the nature of the corporation. The scientists formed a lot of signs of the corporation. For example, general social aim, association of persons and capitals, existence of property and non property rights for participants.

The most of these signs are in all legal entities. At the same time, mentioned above list includes one special sign — the existence not only non property rights, but property rights too. The participants of the non-entrepreneurial legal entities have not property rights. It is not exists the property connection between the non-entrepreneurial legal entity and participants.

What does the nature of the entrepreneurial legal entity? The aim to get the income it is not sufficient sign for entrepreneurial legal entity. According to provisions of the Civil Code, non-entrepreneurial legal entity may also to get income.

All legal entities may get some income from activity in modern economic relationships. The nature of the entrepreneurial legal entities — distribution of income between the participants. As a result, participants of such legal entities have got full list of the corporate rights (including property and non-property rights). Thus, the corporate legal nature is the main feature for the entrepreneurial legal entity.

Key words: *corporation, legal entity, incom, corporate rights, entrepreneurial legal entity.*